

Rába György: A valóság vendége

Az embert, ha léte törvényszerűségeiről és végkifejletéről elmélkedik, gyakran megkísérti az a tudat, hogy csak vendég a földön. Ez az alapérzése Rába György legújabb verseskötvének. Sűrű szövésű költemények sorakoznak egymás után, s bennük majdnem mindig egy nagyon tudatos, folyvást kínzó kételyek és kérdések révén és szorításában előre haladó, a jelenségeket értelmezni szándékozó lírai személyiség körvonalai sejlenek föl. Rába György ugyanis alapvetően rejtőző, szemérmesen a háttérben maradót alkot, aki néha döbbenet, néha csodálkozva, néha együttérző iróniával figyelni alakmását, a másik énjét, akit rendszerint elrejt a jómodor, a konvenció, de néha kitör kötelekei közül: „Reggel cipőmbé bújik / senki sem sejt hol / csavarog hentereg / kikkel együtt csahol / Varjakat szólogat / vadakat szelidít / magára hagyottan / fejével kuglizik”. (A *betolakodó*) Ez a sejtelmes árnyék újra meg újra felbukkan költeményeiben, melyeket talán épp e „másik” személyiség jelenléte tesz alapvetően reflexívűvé. Ha hihetünk a modern líra elemzőinek, s úgy értelmezzük az újabb költészetet, mint folytonos úton levést, olyan köztes állapot rajzát, melyből a kezdet és a vég, az indulás és a megérkezés pillanatának rajza hiányzik, Rába György lírája szinte hiánytalanul beleillik ebbe a meghatározásba: verseiben fel-felsejlik az elveszített éden látomása, egy elharapott mondatban, félíg vázolt képen, az idő metszeteiben idézi vissza. Olvasóját állandóan megkísérti az érzések teljességének az a boldogító érzése, mely csak töredékeiben tapasztalható, de ezek a széttört cserepek módjára halmozódó érzéstömbök mégis a legmélyebb és legszebb humánus érzéskörök sejtelmét idézik. A kötet egyik legszebb, legmélyebb versében, *Az üldözőben* a jóság teljességére való képtelenségünket ábrázolja: mint ha a kis herceg valamelyik példázata eleveledné meg a szorongatóan hiteles életvalóságban, mely megrendítő hitellel és igazsággal jeleníti meg a közönyt, a restség állapotát.

Az úton lévő, drámaivá hangolt, nyugtalan és szenvedélyes személyiség folyvást a teljes-

ség természetrajzát kutatja, az „arany nyomot” akarja látni. Az élet azonban a maga végességével folyvást arra inti – s ennek versbeli következményei is tetten érhetők: egyfajta töredezettség, sejtelmesség, sugallatosság –, hogy az emberi szem és megismerés tökéletlen, mire e jelek közelségébe kerülünk, már megfakulnak (*Hajtúkanyar*), s nincsen szemünk arra sem, hogy meglássuk – hitelesen lássuk meg – a másik embert, s feltárjuk léte drámáját, hogy hozzásegítsük sebeinek gyógyulásához s megismertessük azokkal a szavakkal, melyek átörökhetik magánya burkát (*Észrevétlen*).

„Nézzetek meg – zsigereimben őrzöm a számadáskönyveket” – írja *Lépteim* című versében, a *Vadnyugatban* pedig megjelenik egy sajátos, fontos kép, a kegyelem térképéé, melyet mindnyájan a kezünkben tartunk, de amelynek jeleit értelmezni talán a legnehezebb. Ha Rába György költészetét folytonos drámai küzdelemnek is látjuk, e drámának alighanem épp az a kiindulási pontja, hogy térképét a kezében tartva megindul az úton, s hűvös szigorral igyekszik belerajzolni azokat a jeleket, melyek mai tudása és érzése szerint hiányoznak róla. S amint lépked a rengetegben, a sebző, gyakran értetlen világban, hirtelen elér a csodálatos kis házikóhoz, melynek fénye bevilágítja a sötétséget. Hangokat hall, görcsösen kapaszkodik fölfelé, hogy látva lásson, ám „a párkányra bár tíz körömmel / kapaszkodó kíváncsi / a sekély földre visszahuppan”, s csak azt hallja, amint a pohár „üres öbléből zúg a tájfun” (*Válaszadások kapitánya*).

Itt kezdődik valahol a nagy költészet. A zuhanásban megöregedett kapaszkodó mozdulatnál, az üres pohárban érzékelt tájfunnál, annál a makacs kíváncsiságnál, amely végül egyszer a költő birtokába juttatja majd „a zárnyitó igét”. (*Szépirodalmi*)

Beney Zsuzsa: Napló, előtte és utána

Beney Zsuzsa regényének olvasása közben gyakran merül fel a kérdés az olvasóban: lehet-e fokozni a szenvedéseket, amelyek hősei osztályrészüél jutottak? A „Napló”, mely volta-